

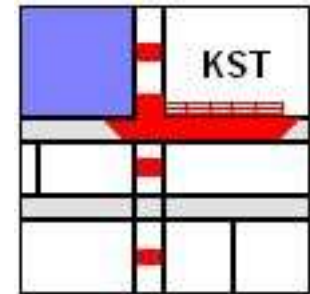
Program **REFINA**

Metody i narzędzia kontroli zjawiska urban sprawl

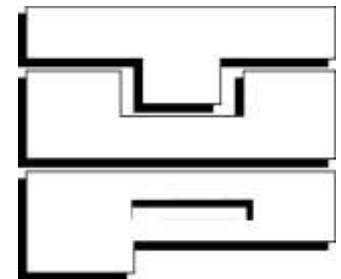
Karolina Krośnicka
krokar@am.gdynia.pl

Urban sprawl jako zagrożenie dla zrównoważonego rozwoju.
Konsekwencje, scenariusze, możliwości przeciwdziałania

Sopot, 2-3 czerwca 2011

Katedra Systemów Transportowych,
Wydział Nawigacyjny AM w Gdyni
ul. Morska 81-87, 81-225 Gdynia

Towarzystwo Urbanistów
Polskich o/Gdańsk

REFINA

**Forschung für die
Reduzierung der
Flächeninanspruchnahme
und ein nachhaltiges
Flächenmanagement**

„Badania nad sposobami
obniżania konsumpcji nowych
terenów i zrównoważoną
gospodarką przestrzenną”

<http://www.refina-info.de>

polско-niemieckie seminarium nt.

„REFINA. Suburbanizacja i
chłonność terenów miejskich w
badaniach wdrożeniowych i
projektach modelowych”

zrealizowane przez **Deutsches
Institut für Urbanistik GmbH**
(DIFU) i **TUP** o/Gdańsk na
Wydziale Architektury Politechniki
Gdańskiej,

6 - 7 listopada 2009 roku

Monitoring i prowadzenie projektu:

**Deutsches Institut für Urbanistik
(DIFU) www.difu.de**

Dr. Stephanie Bock
(kierownik projektu)
e-mail: refina@difu.de

w kooperacji z:

Project Management Jülich (PtJ)

Maike Hauschild
e-mail: m.hauschild@fz-juelich.de

REFINA

inicjator i zleceniodawca programu:

**Federalne Ministerstwo Edukacji i Badań
Naukowych (BMBF),**

w kooperacji z:

Federalnym Ministerstwem Transportu, Budownictwa
i Urbanistyki (BMVBS) oraz Federalnym
Ministerstwem Środowiska, Ochrony Przyrody i
Bezpieczeństwa Nuklearnego (BMU).

lata realizacji: **2006 – 2010**

fundusze: **22 mln €**

Federal Ministry
of Education
and Research

REFINA

charakter programu:

interdyscyplinarny program **badawczo-wdrożeniowy**

cel merytoryczny:

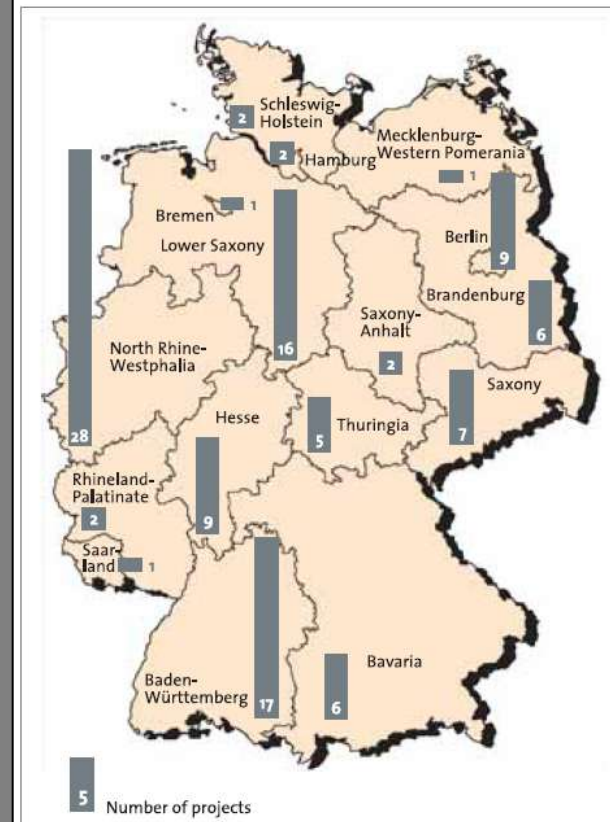
zebranie wiedzy i doświadczeń na temat instrumentów umożliwiających sterowanie i ograniczanie procesu *urban sprawl*

cel praktyczny:

wykorzystanie zebranych informacji na potrzeby realizacji „narodowej strategii zrównoważonego rozwoju Niemiec”

116 projektów, w tym:

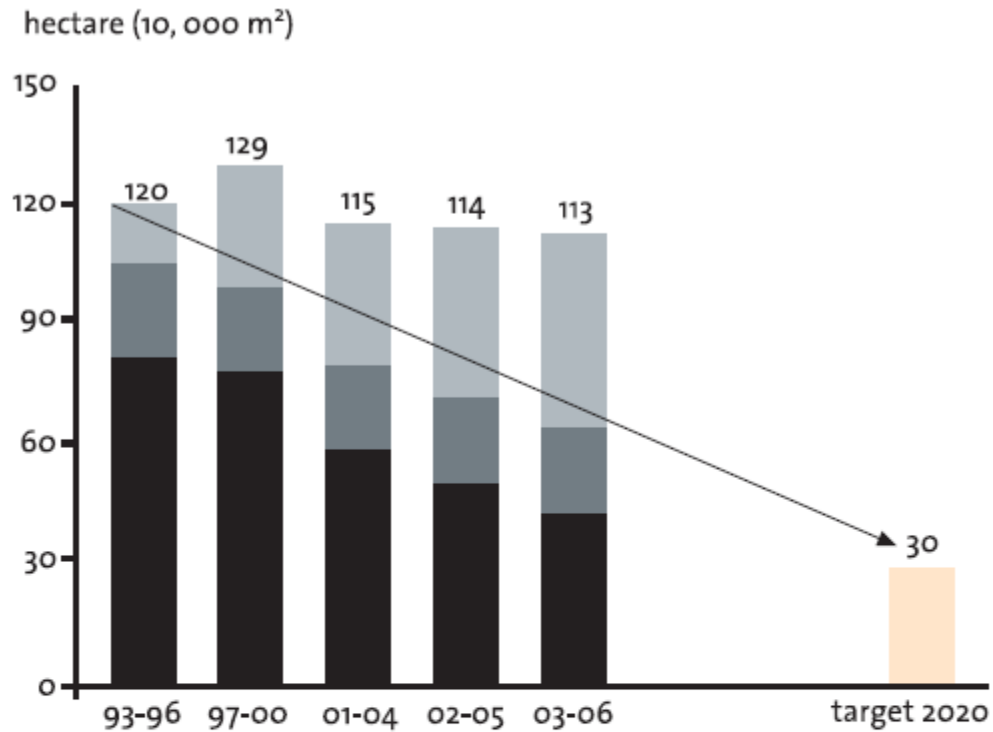
- 32 konsorcja badawcze
- 13 projektów indywidualnych

Potrzeba realizacji programu REFINA

Średnie dzienne zużycie terenów niezabudowanych pod nowe inwestycje w RFN [ha]

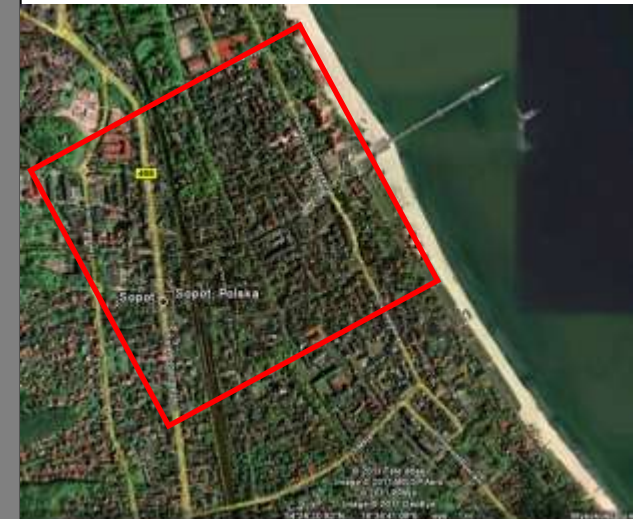
100 ha = 1 km²

- daily increase of the settlement and transport area, including
- building area and related open spaces
- transport area
- other areas

© BBR Bonn 2007

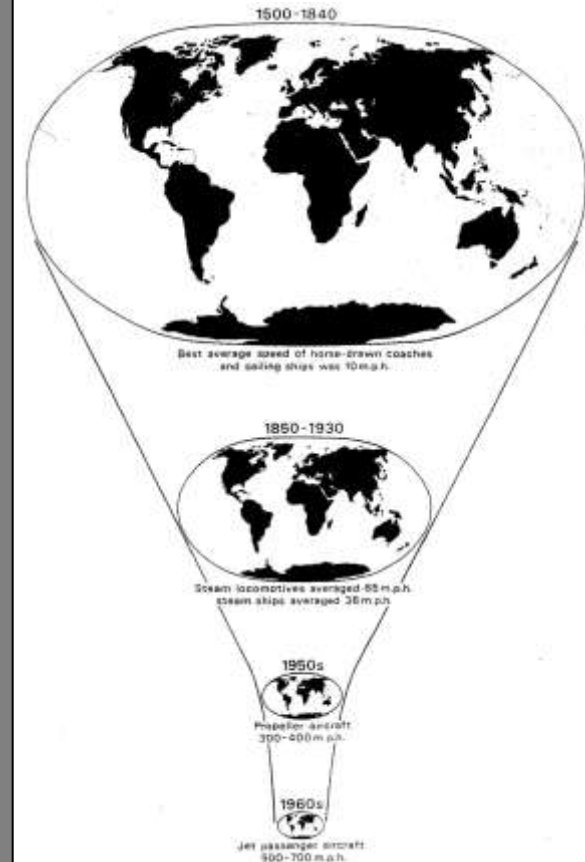
Source: Federal Statistical Office Germany

Źródło: Google Earth, 2011

Potrzeba realizacji programu REFINA wynika z:

- **Grunt – dobro rzadkie**
- **Ponad-administracyjny charakter zjawiska *urban sprawl*** sprawia, że brak narzędzi dla właściwego kształtowania polityki przestrzennej w obrębie istniejących granic administracyjnych (konkurencja gmin)
- Regulacja prawna - brak narzędzi **regulacji zysków i kosztów sąsiadujących ze sobą gmin**, powstających w wyniku procesu suburbanizacji
- **Redukcja kosztów indywidualnych i publicznych** wynikających z niekontrolowanego rozwoju miast - wydłużenie czasu i dystansu dojazdów oraz nakładów finansowych na budowę i utrzymanie infrastruktury itp.
- Ochrona środowiska - zachwianie równowagi i naturalnej **bioróżnorodności** środowiska, zmiany **klimatyczne**, emisja CO₂
- Obniżenie **jakości życia** - brak terenów zielonych i rekreacyjnych, uciążliwości intensywnej wielofunkcyjności (hałas, zanieczyszczenia, tłok)

Kryteria doboru projektów do programu

- Zorientowanie na możliwość implementacji - testowanie innowacyjnych koncepcji w realnych warunkach
- Współpraca różnych aktorów zarządzania przestrzenią (administracja różnych szczebli, instytucje naukowe i badawcze, politycy, organizacje, przedstawiciele biznesu, osoby prywatne)
- współpraca ponad tradycyjnie sektorowo rozdzielonymi kompetencjami i granicami administracyjnymi
- Interdyscyplinarność
- Efekty synergiczne
- Transferowalność wyników

tematy	priorytety	szukane informacje	projekty - przykłady
Informacja o terenie i gruntach	Nowe metody i instrumenty	<ul style="list-style-type: none"> - struktura własności - inwentaryzacja urbanistyczna - uwarunkowania fizjograficzne - historia przekształceń terenu 	Flächenbarometer
Koszty konsumpcji terenu		<ul style="list-style-type: none"> - koszty planowania i realizacji inwestycji - koszty eksploatacyjne dla gmin (infrastruktura techniczna, społeczna) - koszty eksploatacyjne dla użytkowników indywidualnych - transparentność kosztów i możliwość ich obiektywnego porównania 	
Komunikacja i partycypacja społeczna	Nowe procesy i „konstelacje” aktorów	<ul style="list-style-type: none"> - informowanie szerokiej opinii publicznej - dialog w terenie – umożliwia aktywację środowisk politycznych - odpowiedni „przesiew” informacji dla odbiorcy końcowego - uwzględnianie w projekcie młodych odbiorców (planowanie perspektywiczne) 	-

tematy	priorytety	szukane informacje	projekty - przykłady
Rewitalizacja i konwersja obszarów	Zintegrowane modele	<ul style="list-style-type: none"> - konwersja funkcjonalne - zarządzanie procesem konwersji - „greening” – obszary zielone z „second hand’u” - recykling gruntów skażonych 	
Koncepcje modeli zarządzania przestrzenią w skali lokalnej		<ul style="list-style-type: none"> - dogęszczania miast - podnoszenie jakości obszarów miejskich - nowe formy finansowania inwestycji 	<p style="text-align: center;">HAI</p> <p style="text-align: center;">Nachfrageorientiertes Nutzungszyklus- management</p>
Koncepcje modeli zarządzania przestrzenią w skali regionalnej		<ul style="list-style-type: none"> - możliwości kooperacji regionalnej - kooperacja ponad podziałami administracyjnymi - zarządzanie przestrzenią regionu 	<p style="text-align: center;">FLAIR KOMREG REGENA</p>

FLÄCHENBAROMETER

„Grundlage für ein nachhaltiges Flächenmanagement“

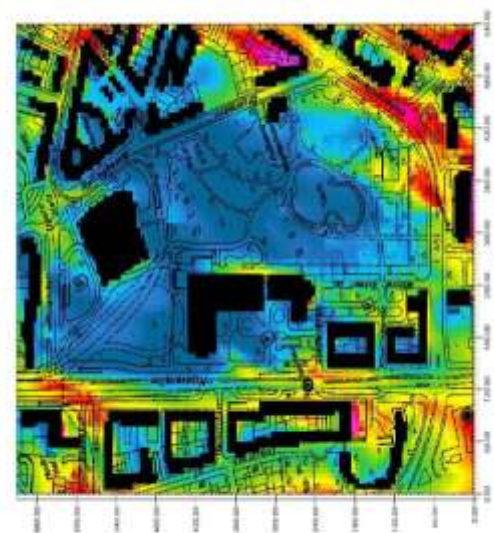
„Tworzenie opartego na metodzie teledetekcji barometru terenu jako narzędzia prowadzenia zrównoważonej gospodarki terenami zurbanizowanymi”

Cel:

- stworzenie kompletnej bazy danych o terenie
- ewaluacja istniejącego na danym terenie rodzaju zagospodarowania
- dalsze przetwarzanie zebranych danych
- budowa modeli przestrzennych i scenariuszy rozwojowych
- wybór optymalnego sposobu użytkowania terenu

Projekt polegał na

- analiza zdjęć satelitarnych i lotniczych
- inwentaryzacja terenowa
- stworzenie w maksymalnie dużej rozdzielczości (z dokładnością 30,0 na 30,0 metrów) elektronicznych planów aktualnego zagospodarowania terenu, pozwalających na ich bieżącą aktualizację.
- katalog wskaźników ilościowych jak i jakościowych, umożliwiających ocenę zgodności wykorzystania terenu z jego optymalnym zagospodarowaniem (23 wskaźniki)
- Warstwa – nakładka na stan istniejący zawierająca szereg wskaźników

REGENA

„Regionaler Gewerbeflächenpool Neckar-Alb”

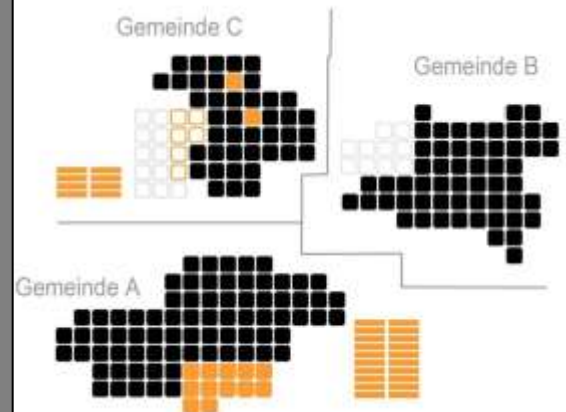
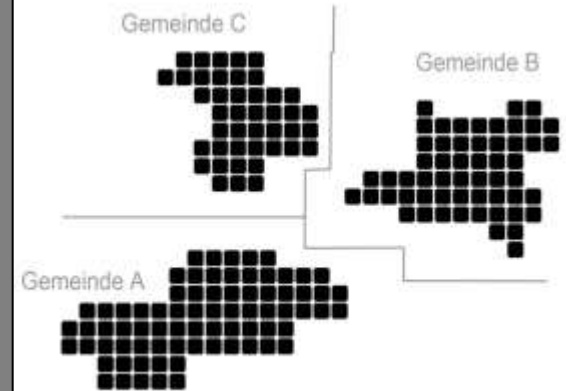
„Regionalna pula terenów i powierzchni produkcyjno-usługowych w regionie Neckar-Alb”

Cel:

- Uniknięcie zjawiska konkutowania gmin o pozyskanie inwestora i lokalizację obiektów produkcyjno-usługowych na własnym terenie (Inwestor ma przewagę negocjacyjną)
- uniknięcie przypadkowe lokalizacji inwestycji przemysłowych, transportowych i innych wielkopowierzchniowych

Projekt polegał na:

- analizie możliwości współpracy sąsiadujących ze sobą gmin
- utworzenie wspólnej puli gruntów i zgodności interesów (wolontariat w obrębie wyznaczonego powiązaniemi funkcjonalnymi zakresu)
- wyborze terenów, wnoszonych przez gminy aportem terenów
- zgrupowanie sąsiadujących ze sobą obszarów w większe powierzchnie, niezależne od granic administracyjnych
- określenie optymalnego przeznaczenia terenu
- Stworzenie systemu podziału dochodów - proporcjonalnie do wniesionej do puli wartości gruntów.

Kommunales Flächenmanagement in der Region

Zarządzanie użytkowaniem terenu w gminach regionu

Cel projektu:

- Uniknięcie zajmowania terenów rolnych i zielonych pod zabudowę

Projekt polegał na:

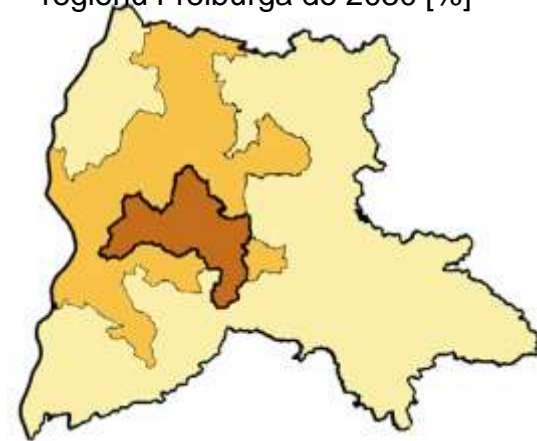
- zbadaniu potencjału istniejącej przestrzeni zurbanizowanej pod kątem możliwości jej dogęszczenia, wyróżniono:
  - przerwy w zabudowie,
  - grunty ekstensywnie użytkowane,
  - nieużytki,
  - opuszczone gospodarstwa rolne
  - strefy ochronne przemysłu
- identyfikacji terenów nadających się pod inwestycje
- analizie prawdopodobnego zapotrzebowanie na powierzchnie określonego typu
- wydzieleniu obszarów różnie reagujących na potrzeby rynkowe
- wykonaniu bilansu podaży powierzchni o określonym potencjale rozwojowym i potencjalnego popytu na nie (kierunki strategicznego rozwoju gmin regionu)

1. Scenariusz optymistyczny

Pokrycie zapotrzebowania na tereny mieszkaniowe regionu Freiburga do 2030 [%]

FLAIR

Flächenmanagement durch innovative Regionalentwicklung

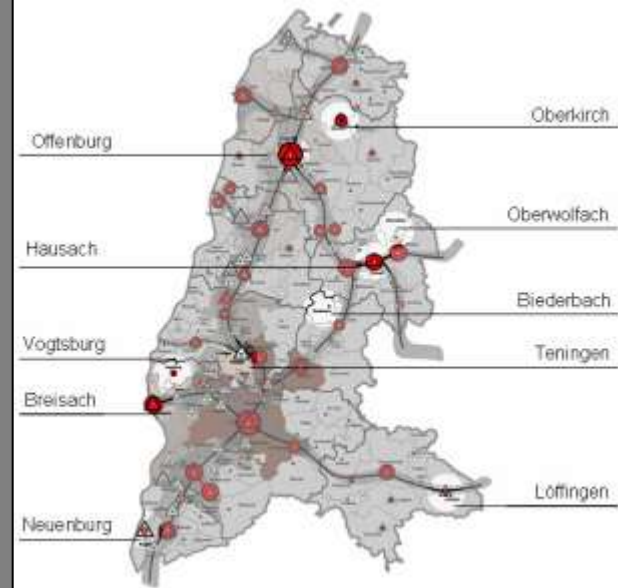
Zarządzanie użytkowaniem terenu poprzez
innowacyjne planowanie regionalne

Cel projektu:

- zdefiniowanie istniejącego potencjału wewnętrznego w obrębie obszarów przekształconych antropogenicznie

Projekt polegał na:

- znalezieniu kluczowych lokalizacji, przydających jednocześnie wartość dodaną w skali całego regionu
- Instrumentem pozwalającym na sterowanie wyborem danej lokalizacji przez inwestora był w tym przypadku zysk fiskalny.

HAI

Neue Handlungshilfen für eine aktive Innenentwicklung

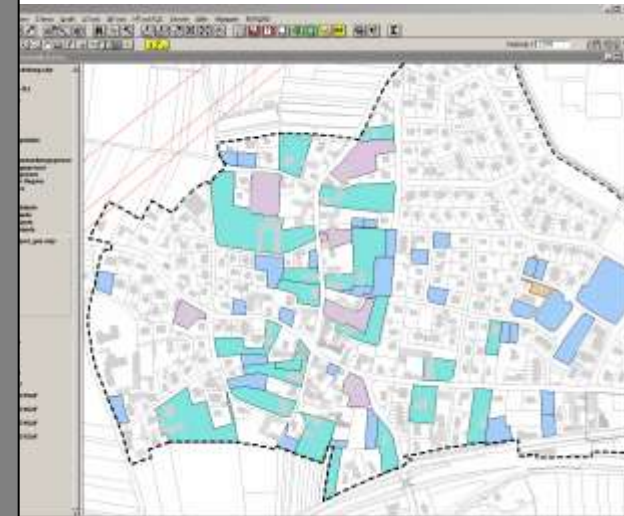
Nowe narzędzia aktywizacji rozwoju dośrodkowego miast

Cel projektu:

- Uniknięcie zajmowania terenów rolnych i zielonych pod zabudowę w skali lokalnej

Projekt polegał na:

- analizie możliwości zagospodarowania przerw w zabudowie miejskiej poprzez utworzenie giełdy luk budowlanych
- inwentaryzacji luk (metodą łączona - teledetekcji i inwentaryzacji terenowej)
- stworzeniu bazy danych odnośnie powierzchni działki, właściciela działki
- ankietyzacji właścicieli niezabudowanych nieruchomości o określenia ich planów inwestycyjnych oraz stosunku do zbycia działek.
- stworzenie platformy internetowej pośrednictwa między potencjalnymi nabywcami działek a ich właścicielami

Inner-city potentials: results

• area in hectare and number of vacant plots

category	Baiersdorf	Stegaurach	Gunzenhausen	Pfullingen
vacant plots	20,9 161	33,1 312	35,9 296	21,3 221
land developed to a low level*	6,0	19,4	14,8	11,8
brown fields	3,6	2,0	9,9	16,5
sum	29,9	54,5	60,6	49,6

* only suitable for building in parts

Nachfrageorientiertes Nutzungszyklusmanagement

Zorientowane na popyt zarządzanie cyklem użytkowania terenów miejskich

Cel projektu:

- Uniknięcie dewastacji i wyludniania się zabudowy śródmiejskiej (osiedli z lat 50., 60. i 70.)
- uniknięcie tworzenia się obszarów problemowych
- utrzymanie atrakcyjności obszaru i obiektów

Projekt polegał na:

- stworzeniu banku dostępnych mieszkań
- analizie techniczno-architektonicznej i zaproponowaniu opcjonalnych możliwości wykorzystania mieszkań poprzez ich łączenie, dzielenie, zmianę funkcji itp.

Berlin

WNIOSKI

MONITORING I POMIAR ZMIAN

- suburbanizacja jest procesem podlegającym parametryzacji
- parametryzacja możliwa **tylko w sytuacji posiadania danych o terenie** (nowoczesne techniki narzędzia naukowe!) – fundusze!
- ewaluacja i wytyczenie optymalnych kierunków możliwe **tylko przy podejściu interdyscyplinarnym**
- rzetelna analiza kosztów **wprowadzenia i eksploatacji** danego sposobu użytkowania terenu

WNIOSKI

STRATEGIE I PROJEKTY

- Indywidualne rozwiązania ponad-administracyjne – **zmiana granic opracowania**
- Zarządzanie terenem przez związki gmin, wyznaczone jako obszar ciężenia większego miasta (w oparciu o analizę dostępności komunikacyjnej?)
- Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie możliwości zagospodarowania przestrzennego terenów

REALIZACJA

- Konieczność stworzenia nowych narzędzi prawnych, administracyjnych i ekonomicznych

Źródła:

- <http://www.refina-info.de/en/refina-veroeffentlichungen/index.phtml>
- [Documentation](#) of the Bilateral German-Polish REFINA Workshop: "Research and model projects on suburbanization and land consumption"
November 6 and 7, 2009, Gdańsk (Poland) (pdf, 918 KB)
Thomas Preuss, Stefan Frerichs, Stephanie Bock, Tihomir Viderman
- [Paths to Sustainable Land Management – Topics and Projects in the REFINA Research Programme](#). Berlin, (2008); 26 p. (pdf, 822 KB)
- www.earth.google.com

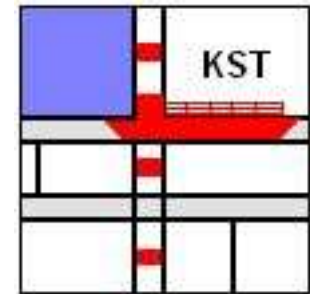

Dziękuję za uwagę

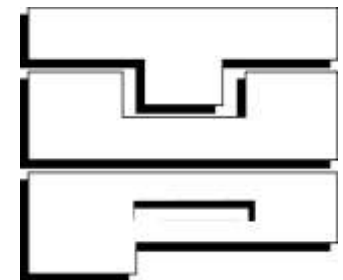
Karolina Krośnicka
krokar@am.gdynia.pl

Urban sprawl jako zagrożenie dla zrównoważonego rozwoju.
Konsekwencje, scenariusze, możliwości przeciwdziałania

Sopot, 2-3 czerwca 2011

Katedra Systemów Transportowych,
Wydział Nawigacyjny AM w Gdyni
ul. Morska 81-87, 81-225 Gdynia

Towarzystwo Urbanistów
Polskich o/Gdańsk